

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 39.

У НОВОМ САДУ 29. СЕПТЕМБРА 1888.

ГОД. IV.

КАКО ЈЕ ПЈЕВАЛИЦА ИЗЛИЈЕЧИО ФРА-БРНУ.

ПРИЧА СИМО МАТАВУЉ.

(Наставак.)

VIII. Разна прикљученија у осам година.

Чули сте, како Бакоња проведе прву годину у манастиру, како је угоднио свакоме и докле доприје у науци. Али треба што шта допунити. Главнио је, што угоди стрицу, јер да не би тога, не би му помогле све остале његове врлине. А фра-Брни не бјеше тешко угудити. Бакоња би урадио и освијетљао му чизме, па му донеси хладне воде са чесме, пак здјелицу кафе од Балегана. За тијем, кад би стриц отишао на јутрењу, мали би простр'о кревет, спремио своју постељу у предњој ћелији, помео па обрисао прашину са покујства и са књига у полицама, истресао ћилим, па би чекао пред вратима, док се »Вра« (тако је у кратко звао фра-Брна) поврне, а онда би брзо ускочио у ћелије да позатвара прозоре. јер не могаше поднијети, да му ваздух струји у собе ни у илиштаку.

»Јеси ли затворија понистре?« питао би Вра с прага.

»Јесам, шјор!«

»Јеси ли све уредија?«

»Јесам, шјор!«

»Да ниси довата карте на тавулину?«

»Нисам, шјор!«

»Да ниси тица орлоје?«

»Нисам, шјор!«

»Е, сад ајде!«

Свако боговјетно јутро фратар би изређао та питања прије но што уђе у собу. На столу, на коме писаше, била је рпа картина, а малом бјеше забрањено ни прстом да се не дотакне које, него би их дујо слагао, чистећи гупчим пером прашину испод њих. За тијем, изваливши се у наслоњачи, Брне би извадио

из џепова два златна сатића и ставио их преда се. То му бјеше велико уживање, то да слуша како клопоћу она два велика сата на стјенама и два мала пред њим. Имаше залих јоште неколико малијех. То му је, канда, подјаривало мишљење и стихове у глави. А толико се бјеше привикао томе, да би се ноћу пробудио, не само ако се један устави, него ако и два сложе кудање. Требало му је, да свакоме на по се чује глас.

Искрај стрица Бакоња би отрчао у цркву, да њу поспреми, а одатле у кујињу ка доброме Балегану, да »струни росу са срца«, што веле наши. Ту би обично помогао јали оперушити тицу, јали ишчистити рибу, нацијенати дрва, или што му драго, ако ништа, постаћи огањ. Па онда би се умио, очешљао и очеткао, те опет отишао у стричеву ћелију, па се приби у нугао и чекај за неколико. Ако Вра надме образе, уздахне, па одмах прегне главу, Бакоња дохвати један танки, одјељани прутућ са полице, па га лагано удјене стрицу под кошуљу и чешка га по плећима. По што би то свршио, могао је без питања уклонити се, али прије тога ред му бјеше чекати, па макар уру дреждао. Ако би видио, да стрица баш не сврбе леђа, онда би шапућући запитао: »оћу ли у скулу?« а ако га је већ ишчешкао, онда би просто рекао: »одо' у скулу!« понесавши књижицу. Од ћелије обрнуо би другијем лактом тријема и закуцао три пута на некијем вратима између трпезарије и млијечара. Кудцајући попијевао би:

»Молитвама свети' отаца наши', господине Исукресте, помилуј нас!«

»Амен!« отегао би неко изнутра, а на то

Бакоња отвори врата и уђи у неку мрачну и пространу собу, гдје би му најприје нос осјетио запах влаге и старијех прашљавијех књига. Бакоња би се поклатио фратру, који сједијаше под Исукрестом, уз дувар, иза стола, пак би се поклатио ђаконима Шкоранци и Чимавици, који сједијаху у предњој клупи, пак би на врх прста отишао у пету клупу. Између њега и ђаконâ, у трећем реду, налажаху се ђачићи: Мачак, Бујас и Лис, који би мрмољили своје лекције. Свуда наоколо бијаху полице пуне књижурина, различита облика и величине: неке плоснате и велике, неке кусасте и дебеле, а готово сваку начели миши. Врх књига повјешане старинске слике на платну: Свети Фране, сух и безбрк, држи неку тичицу на длану и милује ју другом руком; свети Ловро, дуга врата, држи роштиљ, на коме су га крвници пекли; некакав трећи светитељ клечи у ваздуху, лакат над земљом, заковрнуо очима и дигао руке више главе; па онда свети Јеролим, сиједи браде до паса, повелика носа, крупнијех очију, које је јоште избуљио гледајући људску лубању, чисто као да се чуди он њој, а она њему; па онда Марија Магдалина, клекла и оборила главу, а низ голе јој бијеле плећи расплетена црна, густа коса: и, најпослије, некакав кошћуњави светитељ, наслатио се на дугачку штаку, као на копље, а крај ногу му ован.

У пет иструлијех клупа, могло би сједјети најмање двадесет ђака, а сад их не бјеше до шест, бројећи и Бакоњу. Причало се, да је »скула« некад била тијесна — толико бјеше некад налога!

Гвардијан фра Пирија свако јутро почињаше предавање. Послије молитве он би испитивао Шкоранцу и Чимавицу и казивао им даље. То би трајало по уре највише. Њега би замијенио фра Дувало, који је такођер имао посла само са том двојицом. Тада би обично Бакоња улегао. Дувала замијенио фра Вртиреп, коме одговараху ђачићи. Бакоња је тек сад некога јада могао разумјети, а што она двојица пријед говораху, то њему бјеше као турски. Овај причаше о крипостима свакојаким, стожерним, богословским, кршћанским, о дилма милости, о дужностима редовничким и т. д. о чудесима светаца и светица, о мудрости и великој науци отаца црквених. Еле, ако ће и из далека, не-

што могаше и Бакоња разумјети. А по што учитељ остави Мачка, Бујаса и Лиса, изазвао би к себи Бакоњу, да по стоти пут ишчати глаголицу до краја. Фра Вртиреп у ријетко тражаше, да му Бакоња које слово напише, но би га похвалио препоручивши му да истраје и још би препоручио Шкоранци, да га притврди, па би отишао оставивши мјесто фра-Тетки. Сад и ђакони и ђачићи позатварај књиге и засједи сви у предњој клупи, фра Тетка пропета се горе, доле, испред њих, пак се раскорачи и замаха прутећем, а оно сви у глас запјевај Тјесногруди Шкоранца једва се чуо, а борами, ни Чимавица не могаше, али накнађаваху ђачићи, а особито Бакоња. Стара скулетина разлијегаше се од његова снажна и умиљата гласа, а фра-Тетки сијеваху очи од милине. »Тако, тако, дите, . . а, а, . . чекај . . де спушти мало, овако, ана:

»К . . х . . рсте, по-милуј нааас!«

»Браво!«

»Сад овако: Кр-сте! услиши наа-аас!«

»Киин-ри-је, е-леј-сон!«

»Дубље оно: амен! а растегни де: аа-меен!«

Иза тога Бакоња отрчи да звони на часове. Послије часова објед. По обједу фратри полијегај, а ђаци у скулу те полијегај и они по старинскијем клупама. Обично би се и Балеган к њима придружио. Тада Бакоња започми комендијати, да се сви превијаху од смијеха. Он умијаше говорити и ходити и све остало као Вра, као и други фратри. А приказивао је и Балегана, Шкоранцу и Чимавицу, пред истијем њима.

За тијем требаше му донијети стрицу воде и кафу, чешкати га по листовима, чешати кулаша, звонити на вечерњу и свршити још гдјекоју послужбицу, тијем је свршена работа.

Тако му се слагао дан за даном у манастиру. Кад приспје тргање, разиђоше се сви осим гвардијана, Балегана и Шкоранце. Бакоња остаде четири недјеље у виноградима преко воде, са фра-Тетком, те се упознаде са кметовима и са сељанима с реда. А свакоме омиле тај ђавољи Бакоња и његово се име разгласи по жупама св. Фране. Са тргања се врну као надојен, бијел и румен.

Онда ударише кише и постаде досаднији једнолични живот манастирски. Тако је трајало до нове године, а тада би ненаднијех догађаја.

(Наставиће се.)

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ХАЊА.

ПРИПОВЕТКА ХЕНРИКА ШЕНКЈЕВИЋА

С ПОЉСКОГ ПРЕВЕО РАЈКО.

(Наставак.)

дем, да потражим Евицу. Обе сестрице, које су раније обедовале од нас, беху у башти, где беше начињена детиња гимнастика. Евица сеђаше безбрижно на дрвеном сточићу, који беше обешен на четири конопца о попречну греду од љубашке. Седећи, ћереташе сама са собом, тресијаше час по витицама своје злаћане главице и климаташе погама.

Кад ме спази, насмеши се и пружи ми ручице. Узех је на руке и пођох дубље у алеју.

За тим седох на клупу и, посадивши Евицу поред себе, запитах :

— Шта си ми ти, Евице, радила васцели дан?

— Исла сам у сетњу с музем и Хањом — одговори девојчица, хвалишући се.

Селима је Евица звала својим мужем.

— А јеси л' била ваљана.

— Јесам.

— Лепо! Јер добра деца увек слушају, шта старији говоре, и пазе, да што науче. А сеђаш ли се, шта је Селим говорио с Хањом?

— Заборавила сам.

— Ех! Можда се ипак макар мало сеђаш?

— Заборавила сам.

— Ниси добра! Знај одмах, да те не ћу волети.

Девојчица узе трљати шаком једно око, а другим, сузним, погледаше на ме испод чела и набуривши се, као да ће заплакати, с искривљеним усницама, рече ми већ од суза уздрхталим гласом :

— Заборавила сам.

Шта ми је могла одговорити, сиротица? Заиста дођох сам себи глунав, а у исти мах ме обузе и стид, да говорим двоумно томе анђелку: да једно питам, а да са свим друго желим дознати. Уз то беше Евица мазуница целе куће и моја, па је не хтедох више мучити. Пољубим је у уста, помилујем и пустим.

Девојчица одмах отрча на љубашку, а ја одох онако исто мудар, као и пре; ипак бејаш уверен у души, да су Селим и Хања са собом на чисто.

Пред вече, у тај дан, рече ми Селим :

— Не ћу те видети недељу дана: одлазим.

— Куда? — запитах немарно.

— Отац ми налаже — одговори — да походим сестрица у Шумвој: морам се онде забавити какову недељу дана.

Погледах Хању. Тај глас не изазва на њеном лицу никаква утиска. Очеvidно је Селим већ с њом унапред говорио.

На те речи само се насмешила и подигавши очи од посла, гледаше Селима мало враголасто, мало прекошљиво, а после рече :

— А да ли здраво волите ићи онамо?

— Као шаров на ланац! — одговори брзо; али се одмах присети и видећи, да се госпођа д' Ив, која није трпила ни најмање тривијалности, нешто прћи, додаде :

— Опростите за ту реч! Ја волим стрица; али видите, госпођо д' Ив... мени је ту... близу... вас... боље.

И говорећи то, погледа романтичним погледом госпођу д' Ив, на што сви прснуше у смех, па и госпођа д' Ив, јер ако и беше увредљива, беше Селиму необично наклоњена. Узе га ипак лако за ухо и рече са срдачним осмехом :

— Млади човече, могла бих ти бити мати!

Селим ју пољуби у руку, па мир; а ја помислих у себи: Боже, ала је разлика између мене и Селима! Да сам ја тако с Хањом као он, ја бих само сањао и гледао у небо. Где би ми онда било до шале! А он се смејао, шалио и био весео, као да није ништа.

Па и кад се топио од среће, беше увек весео.

Кад се растајасмо, рече ми :

— Знаш, шта ћу ти рећи: хајде са мном!

— Не идем. Није ми ни на крај памети.

Хладни тон тога одговора чисто порази Селима.

— Чудан си ти постао — одговори. — Не могу да те познам од неко доба, али...

— Доврши.

— Али заљубљенима се све прашта.

— Осим, ако нам не сметају — одговорим шупљим гласом.

Селим ме пресече проницавим погледом, као муњом, и шину ме до дна душе.

— Шта ти говориш?

— Велим, прво, да не идем; а друго, да се све не прашта!

Да не беху сви ту, кад се тај разговор запоео, Селим би јамачно одмах све разјаснио. Ја опет не хтедох изићи с бојом на среду, јер не имадох поузданих доказа. Видех ипак, да су моје последње речи узнемириле Селима, а поплашиле Хању. Оклевао је још неко време, одуговлачећи одлазак под ништавим изговорима, а после, уграбивши прилику, шапну ми на ухо :

— Узјаши коња. па ме прати. Хоћу да се с тобом поразговорим.

— Други пут — одговорим гласно. — Данас се осећам нешто слабо.

IX.

Селим заиста оде стрицу и задржа се онде не недељу, него десет дана. Тужно нам пролажаху дани у Литвинову. Хања као да је бегала од мене и погледала ме као с тајним страховањем. Не имадох, до душе, намере, да с њом о ичему искрено разговарам, јер ми понос везиваше речи на устима, али она, не знам за што, намерно је тако удешавала, да се не паће ни за часак са мном на само. У осталом, видело се, да уди. Порушила се и омршавила, а ја, гледајући с дрхтавицом њену чежњу, мишљах у себи: међер то није тренутни каприс девојачки, него, па несрећу, истинито и дубоко чувство! И сам бејаш раздражљив, мргодан и тужан. Бадава ме отац, попа и госпођа д' Ив запиткиваху: шта ми је? да нисам болестан? Одговарах противно, а брига њихова само ме дражила. По целе дане проводих усамљен, на коњу, час у шумама, час на чамцу у шевару. Живљах као дивљак. Једном целу ноћ проведох у шуми с пушком и псом, уз ватру, коју сам нехотице подстицао. Кашто по по дана протраћим с нашим овчарем, који беше врачар и, подивљао од вечите самоће, скупљаше удиљ разне траве, испитиваше им особине, па и мене уведе у фантастични свет врачарија и предрасуда. Заиста, би ли ко веровао!? али беше тренутака, кад сам чезнуо за Селимом и за мојим „колом мука“, као што их обично називах.

Један пут ми пало на памет, да походим старога Мирзу у Хожељама. Стари држаше као у воску, да сам баш ради њега дошао; па ме дочека раширених руку. Али ја дођох због нечега другог. Пало ми на памет, да загледам у очи слици онога страшнога Мирзе, пуковника петихорског, из времена Собјескога. И кад посматрах те злокобне очи, што свуда прате човека, сетих се и својих дедова, којих слике вишаху у нашој друштвеној дворани; бећу исто тако сурови, железни. Мој дух, због таквих утисака, доспеде до чудне егзалтације. Самоћа, ноћна тишина, живот у природи, све би то требало да ме умири; али ја као да сам носио у себи отровањ метак. Кашто се сав предам сањаријама, а онда ми буде још горе. Често, лежећи у каквом пустом куту у шуми или на чамцу у шевару, замишљах, да сам у соби Хањиној, да клечим пред њом, да јој љубим ноге, руке и одећу, да је зовем најмилијим, најслађим именима, а она ми меће своје обожаване ручице на врело чело, па вели: „Натрпео си се доста, заборавимо па све! То беше ружан сан! Ја

тебе љубим, Хенриче!“ Али за тим дође јавна и онда ми још страшније изгледаше она сура збиља, она мрачна, као облачан дан, моја будућност, вечито без ње, до краја живота без ње. Елем дивљао сам све већма; клоњо сам се људи, па и оца, попа Људевита и госпође д' Ив. Касије, са својом деранском брбљавошћу, својом радозналошћу, вечитим смехом и вечитим несташлуком, дозлогрдио ми, да не може бити горе. А те поштене душе гледаху свакојако да ме разгале и трпљаху тајом због мога жалосног стања, не умејући га себи растумачити. Хања, било да се чему домишљала или не, јер је имала јака повода да верује, да ја љубим Љољу Устжицку, чинила је све и сва, да ме утеши. Бејаш ипак тако осоран и према њој, да ми није могла речи рећи, а да се некако не страши. И сам отац, иначе суров и безобзиран, гледаше свакојако да ме расеје и да ме ма чиме заинтересује а уједно да ме при том и искуша. Више пута заподене са мном разговор, који би ме, као што мишљаше, морао занимати. Један дан, после обеда, изиде са мном у двориште и рече, гледајући у ме, да ме проникне:

— Да ли се теби кашто нешто чини? Хтео сам одавно да те питам: чини ли се теби, да се Селим нешто сувише врзе око Хање.

Кад се узме, како обично бива, морао бих се збунити и пасти у клопку. Али тако ми беше на срцу, да нисам ни мало задрхтао, те да се тако позна утисак, који учинише на мене очине речи и одговорим мирно:

— Не. Знам, да није тако...

Заболело ме љуто, што се отац у то меша. Мишљах, кад се само моје коже тиче, ја ћу сам и направити.

— Стојиш ли добар за то! — запита отац.

— Селим воли неку пансионку у Варшави.

— Јер знаш, ти си тек тугор Хањин, па треба да је чуваш.

Знађах, да добри отац за то само то говори, да подстакне у мени самољубље, те да ме забави чим другим и да измами моје мисли из тога врзинога кола, у коме се зар претаху; али ја одговорим чисто опорно, немарно и зловољно:

— Од куда, да сам ја тугор. Ти ниси био код куће, па ју је стари Миколај мени оставио, али ја нисам прави тугор.

Отац се намршти; знајући ипак, да тако не ће изићи са мном на крај, окрене се другчије. Осмехну се испод седих бркова, зачкиљи по војнички, ухвати ме лако за ухо и мало поверљиво, мало бајаги љутито запита:

— А да није теби Хања заврнула мозак? говори, деране, но?

— Хаћа? Ни најмање. А то би тек било занимљиво!

Лагао сам, као да сам се најмио, ал ми је ишло од руке боље, него што сам се надао.

— Онда је ваљда Љоља Устжицка? а?

— Љоља је кокета!

Оцу већ досади.

— Па кад не љубиш, кога се врага вучеш као новак после прве веџбе?

— Шта знам ја! Ништа ми није.

Али така искушавања, којих, од бриге, не штедише ни отац, ни поп Људевит, па ни госпођа д' Ив, мучише ме и додијаваху ми све већма. Залегаше се међу нама свакојаке неприлике. Планем и ражљутим се ма за што. Поп Људевит назираше у том неке црте деспотичког карактера, које избијају с годинама и погледајући на оца, смешкаше се значајно и говораше: „не ће ивер далеко од кладе!“ Али при свему том нестане и њему кашто стрпљења. Међу мном и оцем дође неколико пута до врло немилых сукоба. Шта више, један пут о ручку, кад му, у препирци о племству и демократији, скресах у очи, е бих волео сто пута, да се нисам родио као племић: отац ми наложи, да излазим из собе. Женске ударише због тога у плач и читава два дана беху сви као утучени. Што се мене тиче, не бејаш тада ни аристократа, ни демократа, бејаш само заљубљен и несрећан. За начела, теорије и социјална уверења нисам тада баш ни трунка марио, а ако сам се борио за једне против других, чинио сам то само од раздражљивости, на пакост не знам коме, ни за што, као што сам се на пакост упуштао с поп-Људевитом у верске препирке, које се увек завршиваху тресцањем врата. Једном речју, тровах живот не само себи, него и целој кући; за то, кад се Селим после десет дана вратио, чисто се свима свали камен са срца. Кад је дошао к нама, мене не беше код куће, јер сам тумарао на коњу по околици. Вратих се кући истом пред вече и одјахам право на мајур и онде ми момак, примајући од мене коња, одмах рече:

— Дошао је млади господин из Хожеља.

У тај мах допаде и Казимир, и понови ми тај глас.

— Знам већ — одговорим му сурово. — Где је Селим?

— Рекао бих, да је у бапти с Хањом. Идем да га потражим

Пођосмо обоје до бапте, али Казимир отрчи напред, а ја иђах за њим полако, хотимице се не журећи да га поздравим.

Нисам прешао ни педесет корака, а видим на скретњи од алеје опет Казимира, где се журно враћа.

Казимир беше велики спадало и лакрдијаш, па

стаде још из далека правити гримасе и гестове, као мајмун; беше при том првен, држаше прст на устима и смејаше се, а у исти мах задржаваше смех. Кад ми се приближи, повиче тихо:

— Хенриче! Хи, хи, хи! тесс!

— Шта ти је? — повичем зловољно.

— Тесс! Тако ми мајке! хи! хи! Селим клечи пред Хањом у хмељевом алтану. Душе ми!

Зграбих га одмах за руке и утискох прсте у њих.

— Ћути! Остани ту! Никоме ни речи, разумеш! Остани ту, ја сам идем, али ћути! ни речи пред никим, ако ти је живот мио!

Казимир узимаше из почетка целу ствар као шалу, ал' кад виде самртно бледило, које ми покри лице, очевидно се упрепасти и остаде на месту отворених уста, а ја полетим као луд хмељевом алтану.

Провукавши се хитро и тихо као змија кроз грање од сутеке, које опкољаваху алтан, доспем најзад до самога зида. Алтан беше начињен од летвица, те сам могао све и видети и чути. Гнусно прислушковање не чињаше ми се тада гнусним. Лагано раскрилим лишће, па станем слуктити.

— Неко је ту близу! — допре до мене тихи, пригушен шапат Хањин.

— Не! то се тресе лишће на гранчицама — одговори Селим.

Погледах на њих кроз лишће. Селим не клечаше више пред Хањом, него сеђаше уз њу на ниској клупици. Она беше бледа, као крпа, очи јој беху затворене, глава сагнута и наслоњена на његово раме, он ју руком обухватио око паса и привукао к себи с милоштом и раскошју.

— Љубим те, Хања! Љубим! Љубим! — понављаше, шапћући страсно и, нагнувши главу, тражаше устима њена уста; а она се трзаше патраг, као да се брани од пољупца, па опет, уста им се нађоше, стопише и остадоше тако спојена, притиснута једно другом дуго, дуго, ах! мени се чињаше, да читаве векове.

А после ми се још чињаше, да су све пољупцима исказали, што су хтели једно другом рећи. Неки стид им устављаше речи. Имађаху доста смелости за пољупце, а не имађаху је за разговор. Беше мртва тишина а у тој тишини допираше до мене само брзи и страсни им дах.

Спопаднем рукама дрвене летвице од алтана и бојаш се, да се не ће смрвити од тог грчевитог стиска. Смрче ми се пред очима, осећах вртоглавицу, земља бегаше испод мене у бескрајну дубљину. Али главу бих дао, да чујем, шта ће говорити; елем сам владам се и удишући сувим устима ваздух, притиснувши чело уз летвице, слушах, бројећи сваки дах њихов.

Тишина трајаше још неко време, најзад поче Хања прва шапутати:

— Доста је већ! доста! Ја вам не смем у очи погледати. Хајдмо одатле!

И окрећући главу на страну, труђаше се, да се извије из његових руку.

— О, Хања! Шта је то са мном? Како сам срећан! — говораше Селим.

— Хајдмо одатле! Ту ће ко наићи.

Селим љипи с места, очи му се засјаше, а поздраве раширише.

— Нек цео свет дође! — одговори. — Ја љубим и казаћу то сваком у очи. Ја ни сам не знам, како се то збило. Борио сам се са собом, трпио, јер ми се чињаше, да те Хенрик љуби, а ти њега. Али сад не марим ни за што. Ти мене љубиш и сад ми је стало до твоје среће. О, Хања! Хања!

И опет запршта пољубац, а после Хања поче говорити нежним и чисто slabим гласом:

— Верујем, верујем, господине Селиме, али ја имам много да вам кажем. Мене ће за цело послати одавде за границу госпођи. Јер је госпођа д' Ив го-

ворила с господином о томе: госпођа д' Ив мисли, да сам ја крива, што је господин Хенрик тако чудан постао. Мисле, да он мене љуби. Ја не знам ни сама, је ли тако или није. Има тренутака, кад бих рекла, да јесте. Ја га не разумем. Ја га се бојим. Осећам, да ће нам он стати на пут, да ће нас раставити, а ја...

И заврши скоро нечујним шапатом:

— Ја вас здраво, здраво волим!

— Слушај, Хања, — одговори Селим. — Никаква нас људска сила не ће раставити. Ако ми Хенрик забрани долазити амо, ја ћу ти писати. Имам ја, ко ће увек писмо донети. Долазићу и сам од оне стране, где је рибњак. У сумрачак изиди увек у башту. Али ти не ћеш одавде отићи. Ако би те хтели послати: ја не ћу дати, тако ми живог Бога! Хања, немој то ни спомињати, јер ћу полудити! О, злато моје! Злато моје!

Зграбивши јој руку, притисну је страсно на уста. Она љипи, као опарена, с клупе.

— Чујем неке гласове: неко иде овамо! — повиче усплахирено.

(Наставиће се.)

АФРОДИТА.

РОМАН ИЗ СТАРЕ ЈЕЛАДЕ.

НАПИСАО ЕРНСТ ЕКШТАЈН.

(Наставак.)

Трећа глава.

Прошло је неколико недеља, млади их је уметник провео у неуморну, живу раду. Како је Аконтине још само имао да изводи, не пак да изумева и образује — јер му је уметничко дело са свим својим појединостима стојало пред унутрашњим погледом — то је посао ванредно брзо напредовао. До незнатне једне црте, коју је ваљало најивније и детињасте схватити, но што је у Нејере, смео је Аконтине црту по црту скидати лице младог девојчета; сав је њен лик одговарао са свим ономе, што је он желио. Пунана на ипак у пунољку и млађана, изгледала је та „настирка на повратку кући“, са припасаном хаћином и само пола покривеним горњим телом, дивно умилно, чисто би човек рекао: идилски, па Химон, корсак, у својој врети исто тако ваљан модел као Нејера, био је са својом снажном мускулатуром врло крепка опрека бујном лику девојачком.

Сличност Нејерина са уметничким тим делом младога образника била је за гледаоца, који није одзната, ипак врло умерена, јер је она привидно тако незнатна промена око уста давала прилици битно другачију физиогномију, и то тим више, што су Не-

јерине црте услед промене расположења јој сваки час скретале из нормалног положаја.

Чак је и Коронида, од које се није дуго могла затајати цела ствар, тврдила, да се модел не може познати.

Нејера се томе баш и радовала. Много јој је стало било до њенога гласа, па ма да би своме суседу сваку жртву била принела, ипак је мислила, да је боље с миром. Тако се није на њу посумњало, да је за новце стајала као модел; јер да је то урадила једино од своје воље, ипак јој то нико не би био веровао, кад је сирота била цвећарица и фрулашица. С друге ју је стране то жалостило, што Аконтине њено лице или не сматра за достојно, да га патвори без промене, или што му је то патворење, ако му је било у намери, тако несавршено испало за руком. Ово последње чинило се њој да издаје, како њега слабо интересује лик њеп. Она би — тако јој се чинило — Аконтинево лице црту по црту на помет била образовала, да се само ијоле разумевала у уметности пластичарској. Аконтине се о тој тачци није изразио, ма да је Нејера више пута нишанила, да га испина.

Са дрхтавим је нестриљењем младо девојче пра-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тило даљу судбину те прилике. У куини Корониди-ној суктила је па ни да дахне, кад Меланип, свештеник Афродитин, стане хвалити дело срдачним, али и не претераним речима. Што је свештеник говорио у славу дивнога рада, то се њој у узбуђености њеној чинило и сувише огодно. Меланип је по њену мишљењу требао признати, да је Аконтије први међу свим грчким уметницима; да, од како је света и века, није било такве прилике, која би се и из далека дала сравнити са том „пастирком“. Од чести је то било право одушевљење за уметност, чега јој је душа била пуна; она би се том делу била дивила, све да га је створио ковач Веј или чак и Конон, обесни аристократа. Но што се сва у тој једној мисли губила; што је скоро на свој сопствени занат заборављала, бригнући се за судбину „пастирке на повратку кући“, то је имало дубљег корена; томе је разлог била врела њена страст за Аконтијем. Од првог оног састанка пред летниковцем Кононовим задобио је млади вајар срце њено, па што се неисказаније и тајније развијао тај жар, тим је све већма обузимао сваку мисао Нејерину. Кад га је гледала, како, у лицу лако румен, што се сав задао у посао, чекићем и длетом рукује, онда јој је у срцу и души беснила бура, какву Аконтије није ни слутио. Чисто би пред њим пала била на колена па ускликнула: „Уби ме, али једаред само притисни уста своја врело на моја, која хоће да сагоре од жеђи за љубављу твојом!“ Аконтије је и сувише био задубљен у свој посао и у ружичне снове о будућности, коју је себи обрицао по успеху тога првог свог већег дела, а да би и мотрио био на чудну њену узбуђеност. Живахност је њена њему била право пријатељство; осећао је као неку братску оданост према красном девојчету; мало по мало се тако свикао на њу, да чисто не би могао бити без ње, али је на њу мислио свагда са свим мирно, а да свакако покуша, упустити се с њоме у ветрењасту шалу, за то ју је и сувише ценио.

Прве десетине месеца Посејдеона, дакле од прилике о зимском сунцоврату, изложио је Аконтије јавно своју „пастирку на повратку кући“ на трговишту у дворници, која је нарочито за то била одређена.

Младић је у срцу зебао па се идућих дана затворио у своју радионицу. Робу, кога му је Меланип понудио, наредио је био, да гледаоцима разјасни, што треба, и да се упусти у погодбу, ако би ко рад био да купи дело. Сам не би био поднео, да чује, како му првенче куде или хвале; ма да лично није био познат ни са једним од оно много стотина њих, што су долазили у дворницу, ипак би био помислио, да му свако на челу мора прочитати, да је он створио дело то, које по свем свом саставу — о

томе није било сумње — очевидно одступа од старинскога реда. Но је ли то одступање значило напредак или назадак? То је било питање, па које је сад Аконтије у тишини своје радионице сваког часа све са мање самопоуздања одговарао.

Док је он тако у грозничаву немиру ишчекивао гласа од роба Меланипова, дотле је Нејера била близу прилике, а срце јој је бурно ударало, како је прислушкивала, шта говоре скупљени гледаоци. Из очију су јој севнуле муње, кад би се који обестан делија усудио, да замери штогод пастирци. Но у главном је могла бити задовољна с оним, што је чула. Све се одлучније изјављивало јавно мишљење у прилог делу, па кад се Нејера у сумрак вратила до Аконтија, смела га је уверити, да је срећно прекужио прву пробу.

„Чекај само, док слава творевине твоје продре у народ,“ говорила му је ласкајући, „онда ће се скоро и међу богатацима и господом заподети патицање, ко да купи то дело. Већ сам данас видела двојицу или тројицу, како ми се чини чланове савета, који су ословили роба Меланипова, па, као што ја мислим, нису баш били од раскида... И Конон, безобразник онај, који још једнако у потаји за мном хода, и ако то од новијег доба ради предосторожно, јер се боји лепе Кидипе, коју би по што по то да добије — и Конон је с Олором био међу гледаоцима па је хвалио дело твоје; дабогме да није знао, да си ти дело то створио. Иначе би му, као што га ја познајем, све било гадно и промашено и јадно.“

Тако је она ћетала те малодушнога Аконтија за час охрабрила и развеселила.

„Ти си баш мило чедо, Нејера,“ рече љубазно. Округло њено лицешце узео је у обе руке па јој задовољно смешећи се стане гледати у очи са дугим трепавицама. „Одиста,“ настави, „најбоља и највернија друга, какву сам могао зажелити. Ходи амо! У захвалу те морам пољубити.“

Лако додирне бујна њена уста. Она сва претрне. За тим нагло излети па гласно зајецавши падне у наручје старој Корониди, која је баш у тај мах прелазила преко дворништа.

„Шта ти је, дете?“ запита је бака. „Е гле, како је побледила, као да нема капи крви! Та ти дрхћеш као прут!“

„Баш си смешна!“ рече Нејера, прибравши се. „Само сам тако пресрећна, што толико хвале и уздижу пастирку нашега Аконтија! Ој, тако сам ти срећна, да не умем ни изрећи! Кад човек уметност воли па кад је и сам уметник, као ја што сам уметница, онда ништа не жели с већим жаром, него да прави дар надвлада пакост противничку.“

Аконтије је дотле дошао до врата. Драмајући гла-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

вом гледао је за њом, како је сад, и не опростивши се, даље похитала к изласку. Навикао се он на свакојаке особености у тог девојчета, но ово ни сам није разумео како га је дирнуло.

Сунце је већ давно зашло било; с оне стране затона, за латамским брежуљцима, дизао се јасно и сјајно мирни котур пунога месеца, сипајући све сјајнију светлост над град и пристаниште. Аконтине је био сувише узбуђен, а да би, као обично, при светлости лампе читао Одисију, чији су таласави ритми чисто у душу удањивали уметничку меру за дневни му посао. Те тако огрне иматијон на оде од куће, овога пута не омиљеним правцем у улицу крај пристаништа него до западних пасипа на обали, где је кроз бујне засаде пут водио до пророчишта Аполона Дидимејца.

Неко је време стајао на висини обале па гледао на мирно озарено море. Ноћ је за чудо била блага за то доба године; никаква ћуха у ваздуху, никаква набора на површини, што се на далеко блистала. Као утва, откана плаво и сребрнасто, лежало је острво Ијетуса на западном крају небеса. Овде на пољу није било никога, јер су становници оно мало кућа, што допиру до западнога жала, још пре ноћи полегали. Само је двоје њих драгих прошло поред Аконтине. За тим је све било као изумрло.

Млади вајар у тихој побожности склопи руке. Са неописана му се усхита стану надимати немирне груди. Погледа на звездано небо, као да тамо тражи нешто бескрајно, чему нема речи.

Тако је дуго стајао у сановној занетости.

„Афродито,“ завапи најзад тихим гласом, „највиша, најмилокрвнија међу богињама, хвала ти! Сад ми се радосно срце нада, да ће некад смеги приказати тебе саму и амвросијску ти милоту; јер ја осећам: прво моје тепање задобило је твоју милост. Пастирка — у твом сам је духу створио — несавршена, проста и минула, али ипак символ твоје узвишености. Ој, не остављај ме ни надаље! Дај, да ми душу онет очара и занесе успех!“

Дигне руке к небу пун страсна усрђа. Тако је овладао њиме занос те молитве, која му је потекла са срца, да није ни чуо, како се од оближње колебе амо заореше кораца, који су долазили све ближе. Тек га протегласта сенка на путу пробуди из заноса. Погледавши у страну позна незграпни лик ковача Веја, који је на неколико корачаји од њега застао и нетренимице га гледао.

Аконтине се осећао непријатно изненађен, јер му је плахи, мрки делија слабо био симпатичан а двоструко му није добро дошао у свечаној узноситости оваквог расположења. Ипак му назове обично „здра-

во!“ па га онда, чисто збуњено, запита, шта га тако доцне доводи амо на западну обалу.

„То сам ја рад тебе да питам,“ одврати му Веј. „Да њу не чекаш можда овде? Па није ли вам по вољи ту преко у шумици потражити убаво местанце за миловање у потаји?“

Док је то једва говорио, обадве је песнице стишло. У гласу му је звучала поруга очајничка.

Аконтине га је одмах схватио, јер је Нејера више му пута причала, како је ковач проси, а и он је сам опазио демонску страст, са којом је млади ковач гледао лепу фрулашицу. Па и то му је било одмах јасно, да Веј са свога гледишта мора бити разјарен, кад сравни љубазност Нејерину према њему, Аконтине, и омаловажење њено према јадноме просиоцу. Са свим је отворено наиме ковач запросио био руку лепе фрулашице, а поругљив осмех био је сав одговор Нејерин.

Ма да је ситуација била тако јасна, ипак се Аконтине учинило целисходно, да се претвори, као да се зачудио, тим више, што га је ипак то једно изненадило, да њега Веј не сматра толико за љубимца пријатеља, колико за љубавника Нејерина. Никад Аконтине, општећи с Нејером, није прекорачио границе неке учтивости; пољубац, што јој је вечерас у екстази свог уметничког тријумфа на усне притиснуо, био је нечувен догађај. Љубомора мора да је сиротом Веју замаглила очи.

„Ја те не разумем,“ рече Аконтине.

„Претворнице!“ шкргукао је Веј, приближивши му се за корак ближе. „То је баш оно, што ми крв гони у мозак, што си ти с поља тако хладан па се правиш, као да није ништа, а овамо је ипак у потаји мамип твојом чувидом! Зар смеш рећи, да није у тебе залуђена? Док се ти ниси амо доселио у проклети ћумез маторе своднице, дотле ми је Нејера ипак овда онда рекла и по коју лепу реч; смео сам се надати, да ћу временом савладати крто јој срце. А сад! Све лепо и добро као да је ко отпирио; ружи ме и руга ми се, а теби се баца око врата па ти наравно — но, та ти најбоље знаш, како милотно она љуби и како одано!“

„Дакле то?“ узрази Аконтине.

„То, да!“ понови Веј, долазећи му све ближе. „Из баште сам Лаогорине прешао у Коронидину па сам се дошуњао у двориште, јер сам једаред већ хтео да будем на чисто. Па сад знам, и срце ми је занемало... Видиш, Аконтине, да нисам скочио те вас обоје о земљу бречио — ја и сад још не знам, како ми је то пошло за руком!“

За последњих је тренутака Аконтине осећао као неко милосрђе. Но сад му је изгледало, као да је узбуђени ковач мало забрздио у својој искрености.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

„Ти канда лепо мислиш о мени,“ рече смешећи се. Да се таква сатирска игра прикаже, треба два глумца : један, који бије, и други, који се даје бити. Никад нисам у себи осећао дара, да се латим улоге овог другога.“

Поругљиви тон, којим је Аконтије изрекао те речи, распалиле су Веја до крајности.

мора да си ђорнут, кад захтеваш од мене такве будалаштине.“

„Што рекох не порекох : — закупи се — или...“

„Но, или?“ запита Аконтије намрштивши се.

„Но,“ шапне ковач, осврнувши се лево и десно, „ово је место доста саморано, а обала је близу . . . Успротивиш ли се те не урадиш, што ја иштем, угу-

Александар Сандић.

„А ја ти кажем,“ стаде се дерати, пруживши руку у вис, као да замањује чекићем, „ти ћеш ту улогу за који дан одиграти, ако ми се сад одмах Дивом не закунеш, да ћеш се Нејере оканути, да је не ћеш пуштати у твоју радионицу и да не ћеш проговорити с њоме ни речи.“

„Ти ниси при себи,“ одврати му Аконтије. „Иди кући, Веје, па одспавај тај ђор, што те мучи, јер ти

пићу те и бацити доле у море. Рећи ће се онда: лепи је Аконтије био пијан, залутао је па је с насипа пао . . .“

Аконтије мало пребледи.

„Твоје су шале сурове,“ рече студено

„Хоћеш ли се заклетити?“ запита Веј, ставши тик пред младог уметника. „Иначе ћу ти доказати, да ми је то горка збиља, што ти претим!“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

То рекавши шчепа вајара за прса.

„Пусти ме!“ једва изусти Аконтије.

„Закуни се!“ опет ће ковач.

Младом уметнику подије крв у главу. Мозак му се чисто завртио; очи су му гореле као жива жеравица. Док си оком тренуо, већ је оберучке обухватио дежмекасти лик свог противника, дигао га са земље па га онда неоодољивом снагом бречио о сечено камење на насипу.

„Тако!“ рече, оданувши од грднога напора. „Па сад још једаред покушај, да дирнеш ову одећу! Милосрђе је само и презрење јаднога ти беснила, што не ћу да те предам суду.“

Страховито грдећи дигао се Веј. Храмао је. Осим тога му је неочекивана снага и одважност противникова прилично расхладила убојичлук.

„Чекај се само!“ повикао је за Аконтијем, који је мирно пошао даље. „Да нисам исклизнуо, ти би сад стењао под овим песницама, као курјак, кад нагрне на њ руља паса. Чекај се, Аконтије, па се добро пази! Идући пут ћу се ја боље побринути.“

Аконтије му ништа не одговори. Са свим озловољен пође у кућу Коронидину.

Кад је са малом лампом од глине прешао преко дворишта, опазио је, да над вратима његове радионице виси грдан венац, лепо уплетене гранчице лорове са акантом и миртом.

„Нејера!“ рече сам себи. „Да можда нема право бесомучни Веј? Па! Љубомора све види у светилу својих фантасама. Мени је Нејера другарица, добра сусетка, али она и не мисли на љубав. Ја сумњам, да би та лепирица у опште кадра била...“

За тим легне па је спавао све до зоре.

На два сахата пред по дне уђе стара Коронида у његову радионицу. Ново је нешто дознала о успеху „пастирке“. Један од најбогатијих Милитских младића, по имену Олор, кажу да је рекао робу, ком се ваљало погађати са купцима, да слободно иште и тро- и четвороструку цену; он, Олор, обвезује се, ако прилика до вечера не нађе купца, да ће он душло платити првобитну цену. Готово подруг сахата му је тако говорила а младић ју је смешећи се слушао, он, који је иначе тврдовао са сваком четврти сахата. Пре но што се реши судбина „пастирке на повратку кући“, и онако се није могао ни прибрати а камо ли даље радити.

Око по дне, баш кад се уметник кренуо, да оде до свештеника Афродитина, да му овај подробније и струковњачкије саопшти што о пресуђивању изложенога дела, а оно уђе у двориште Нејера, дрхћући од узбуђења.

„Аконтије,“ рече усиљено мирно, „срећа је твоја заснована. Погоди, ко је купио „пастирку“!

„Та ја не познајем никога у Милиту, ко баш тако гине за уметношћу,“ одврати Аконтије а чисто не може да дане.

„Е, па рећи ћу ти! Први грађанин овога града, глава државе наше, Харидим, светли архонт, дошао је са својом ћерком Кидипом у дворницу па је изрекао важну реч: Ова је „пастирка“ дело мајсторско! За тим се обрнуо робу Меланипову па га је запитао, шта иште образник за своје дело. Кад је роб рекао цену, слегне Харидим раменима па рече: „Ту своту Харидим не може платити; увредио би град, којим управља, Ја дајем десет пута толико.“ Па сад се стадоше на ново чудити и дивити, а мени је срце у грудих играло. Најзад, кад се светли архонт кренуо, рече робу: „Кажи Аконтију, како ме је занело његово дело, па да га молим, да још данас дође до мене, да прими новце и уверење о мом поштовању! Кад сам то чула, нисам могла дуже издржати. Што сам могла брже, отрчала сам, да ти јавим тај глас; једино сам се бојала, да си већ отишао од куће. Драги мој Аконтије, каква ли је то неизмерна срећа! Помисли само: Харидим, који је у свим питањима уметности овде најмеродавнији! Најбогатији међу свима Милићанима! Је ли ти пријатељство Меланиново већ толико било од хасне, да су ти првенче очекивали те име твоје у малом кругу стручњака познато било, пре но што си прилику изложио, то ће те наклоност архонтова са свим уздићи те ће дела твоја скоро сав свет тражити, да ћеш бити славан међу својим савременицима!“

„Добра девојко,“ рече Аконтије, „што моја дела немају сама у себи, то им не ће моћи дати никоји заштитник на свету. Међу тим, хвала ти те се тако заузимаш па си донела лени тај глас. Ти рече, да је и ћерка архонтова била тамо. Је ли се моје дело допало и Кидипи?“

Нејера га зачуђено погледа.

„Зар је ти познајеш?“ запита тихо.

„Мелани ми је чешће причао о њој; па онда: да човек ништа не зна о ћерци Харидимовој, морао би још скривеније живити, него ја. Сав је Милит хвали, како је лепа и умилна.“

„Претерују,“ одврати Нејера. „Истина је, лепа је; али ја не знам, очи њене гледе тако поносито и тако хладно... Теби се, Аконтије, зацело не би допала.“

„Баш сам радознао...“

Чудновата прта надражености дрхтала је око уса на младог девојчета. Очи су севале; цео израз лица — донде у обраћају с Аконтијем вечит осмех и оданост — као да се изменио.

„Но,“ рече горко, „кад одеш данас до Харидима по новце, можда ћеш бити срећан те ухватити који

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

зрачак тога сунца. Моли се Афродити, да доведе лепу Кидипу из женских соба у радионицу архонтову.“

„То би било дивно,“ рече Аконтије, „јер одиста, долазим сам себи смешан, да још нисам видио најслављенију лепотицу у Милиту. И то ми је уметник! Али шта је теби, Нејера! Тако ми свију богова, мени се чини, ти се срдиш, што говорим о лепоти Кидипиној а овамо ми је пред очима дивни модел моје „пастирке“? Еј, ала сте сујетне, ви девојке! Преко мере!“

Гледао је, да ствар обрне на шалу, јер скоро онаки погледи Нејерини већма су га поплашили него јуче бруталност заљубљенога Веја.

„Ја сујетна?“ смејала се Нејера а није могла добро да савлада злу вољу своју? „А на што. Можда на ово лице, које је Аконтију било сувише лоше, а да га даде својој „пастирци“?“ Мислиш ли ти, ја не знам исто тако, као и ти сам, да нисам ни најмање налик на дело твоје, којем се сви диве? Не, Аконтије, то ти мене рђаво схваћаш! Да си имао бољу, никад ти не би ни на ум било пало... Само се једим, што ви мушкарци одмах дођете ван себе, кад ваља видети лутку, која у главном није ништа боље, него и ми остале. Да ли је нос или су обрве мало савијеније овако или онако, то вам тек не може испунити душу; али вама је, као да од тога зависи спас целога света.

Сад дође роб Меланипов. Он у мало одмеренијем облику понови све, што је Нејера већ јавила.

„Иди само одмах!“ рече Нејера, кад је роб опет отишао. „Видим по теби, како ти срце гори од нестриљења, па бих се смела заклети, да је бенасто воштано лице Кидипино више криво, што си се ти тако узбунио, него успех и звучни злаћаци.“

„Чујеш, Нејера,“ рече Аконтије пола у шали на ипак прожет истином своје примедбе, „удај се за ковача Веја! По мени заслужује он трајну казну, јер ме је увредио; а како си се ти сад намргодила, чини ми се, био би по правди каштигован, кад би ти у његову дому била домаћица.“

„Срам те било, Аконтије!“ викне Нејера, бризнувши у плач.

„Зар ти не знаш за шалу? Ходи, дај ми руку, Нејера! Немој се срдити! Ево ти обећајем, да ћу гледати само на сјајне злаћаци а нимало на лице Кидипино, ако се какогод сретнем с њоме.“

Нејера није више чула. Није могла да свлада своју злу вољу па је отишла; корсака, који јој је у сусрет доскакутао, љутито је ударила, па и на самог седог Лаогору мало се осекла; он се зачудио, јер је лена његова укућанка до сад била сушта радост и весеље.

„Чудновата зла коб,“ помисли Аконтије. „Јуче Веј — а данас она! Мора да сам промашио прави тон; то је отуда, кад је човек сметен. Е, сад та ствар не може тако даље трајати. Чисто сам пред собом руменим, кад морам себи рећи, да Веј можда има право, што подозрева. Да, да, тако је! Како ли сам само могао бити тако заслепљен? А ја је не љубим! Не, не! Друкчије то мора бити, кад човек осећа праву љубав.“

Одене се у најбоље своје хаљине па пође до двора архонтова. Вратар, коме је Харидим већ био рекао, да ће доћи уметник, упути га учтиво једном од робова, који су, дивно одевени, унаоколо стојали у дворишту андронитиде. Аконтија је чисто заслепио господски раскош величанственога дворишта. Кућа, ма како да је велелепна изгледала са трговишта, ипак није била с пола таква, да је човек могао и слутити грдну протегу, савршену сумеру, особену лепоту унутрашњих јој просторија. На високим ијонским стубовима чудновате красоте пред вратима одаја, у којима се живило, била је зрачна дворница, украшена свим благом пластике и сликарства. Десно посред колонада била је радионица архонтова, такођер ремек узвишене архитектонике, прекрасно орнаментована и раскошно намештена.

Дечак је један већ пријавио био младога уметника. Прекорачивши праг те одаје примети Аконтије лево близу застртих врата у страни аристократски-строги лик онога човека, кога је првог оног дана видио како излази из пропиљејона на трговиште. Харидим је лако био пребацио једну ногу преко друге па се завалио у скрлетни кожни јастук столице од туча. Главу је наслонио на десну руку па је мирно испитујући гледао вајара, пре но што му је господственим мигом рекао добродошлицу.

Крај њега, наслоњен на довратак, стајао је обесни весељак, кога је Аконтије познао на друму, а то је био Конон, најбогатији међу млађим Милићанима; за њега је свет говорио, да ће сигурно бити зет архонтов. Одиста је Конон при свој својој бурној прошлости, коју су му строги умерењаци замерали, у Харидима необично био омиљен. Харидим је волео то, што је Конон понесит на владорад, а осим тога је за ствари државне боље знао, но што би се од њега очекивало, како се од толико и толико година сав био одао на халабучне симпосије и друга весеља. За последње се време Конон све већма зближавао архонту. Није имао никаква звања а био је млађи, те је тако мало по мало помагао архонту и заступао га, где је могло бити; знао је, да је та услужност најпоузданији пут до срца државника, који је додуше био честољубив, али лагано већ и мало отежао.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Кад је Аконтије ушао, претрпуо је Конон, ма да се иначе умео савлађивати. Није се он никада много бојао, што свет за њега говори ово или оно, али овде му је било непријатно, да се међу човеком, чију је ћерку просио, и уметником, који се сад ишчаурио као странац онај са јевромскога друма, сплео као неки одношај. Уз то је дошло још и огорчење на противника од тада. Претећи погледа вајара, као да хтеде рећи: „Добро те ја познајем!“ Но за тим се угледа на Харидима па се хладно одјави.

Аконтије није мотрио ни на његово одјављивање ни на претњу. Други је лик привукао на себе око његово, које је жеднило за лепотом, а лик је тај био тако чарован, тако заносан, да ни страхоштовање према пресветлој врховној глави града није кадро било зауздати плахи му усхит.

Лево, на неколико корачаја више према затку, стојало је девојче, које је по свему, што је Аконтије до тога часа чуо био, морала бити Кидипа, најлепша међу ћеркама великога Милита. Ијонска хаљина с рукавима, у лепом набору уздигнута над појасом, обвила је убави јој лик. Преко леђа и груди висео је живописно диплојдијон, нека врста пелерине, која као да је застирала па ипак издавала умиље непрекорна узраста. Бујну плаву косу свила је на потиљку у неуметан чвор; на темену је испрекрштано била испреплетена тавно плаветним тракама. Па небеско то лице, у којем је свака црта била савршена, без једноличности и млитавости савршенства! У том се лицу спајала лепота без и најмањег прикора са највишим женским умиљем, монументално са благосном живошћу, узвишено са слађаним и милосним.

Аконтије је неколико тренутака стојао као ван себе пред том чаровном инкарнацијом божанскога свог идејала, о којем је одавна већ сневао. Ако је Афродита икада сашла са висова Олимпових, да хода међу људима па да са својим жарким смешењем срећу дели и блаженство, то је богиња та зацело боравила у амвросијском телу ове дивне девојане.

Али је не само *уметника* очарала неописана лепота Кидипина; и *човек*, младић врела осећаја, осетио је први пут у веку свемоћ неодољивога Јерота. Некако му је тешко било око срца, тешко и тишта-

ло га је, да се не да описати, па ипак га је усхитио бол тај, ипак га не би дао био ни за све благо овога света. За то неколико тренутака, што прохујаше међу првим онојеним погледом на Кидипу и тренутком, кад се једва једаред прибрао, да послуша речи Харидимове, мислио је Аконтије да је више преживио, него до сад за свих дугих тамних година.

Што је Харидим зборио, било је добро мишљено, али је ипак тако опорно звучало у блажено слатко расположење прве љубави. Уљудна добростивост, коју му је указивао Харидим, хвале, којима га је соколио, све је то младом уметнику јасно пред очи износило размак међу њиме и сјајним домом архонтовим. У минуту, који је баш са свим био такав, да је могао порушити преграду међу високим и ниским те правдати само једно, неисказано, што пуни срце и свет, морао је напрасни тај одраз чисто смлавити младића. Понизно, готово скрушено пустио је, да се разлије над њим милост архонтова, као да је казна каква.

„Кад што ново створиш или узрадиш,“ настави Харидим, „а ти нам јави. Ја желим, идуће твоје дело, ако буде као што треба, да наместим у одаје ћерке моје Кидипе, пре но што је још, као твоју красну „пастирку,“ сав народ не види и не начуди јој се.“

Аконтије се паклони.

Сад тек први пут презбори и Кидипа, а при звуку њенога гласа пређе младића језа милине.

„Створи нам дакле дело једно,“ рече умилно, „каквом се може радовати млада девојка — не сувише озбиљно и суморно. Ви уметници, кад вам за руком пође умилно, тако често прелазите на упорно и снажно, па рука, која је још јуче довршивала Иву, већ сутра започиње бесомучна кентавра.“

„Владичице,“ рече Аконтије, притиснувши десницу на срце, „бићеш задовољна.“

„Тако, а сад иди до хазнадара,“ отпусти га Харидим учтиво, но ипак недволично.

Аконтије изађе, заборавивши мал те не на поздрав у опроштај. Равнодушно прими новце. Остатак дана провео је непрекидно размишљајући у својој радионици.

(Наставиће се.)

ПРИЛОШЦИ И. РУВАРЦА.

д., Трилогија.

II. Кнез Криштофор Франкапан и „зал човек.“

Иван Кукуљевић Сакцински почео је год. 1863. у Загребу издавати „Повестне споменике јужних Славена“ и у I. књизи тих споменика, у којој су листине хрватске (acta croatica), има под бројем CCXXII.

(стр. 230.—232.) писмо, које је писао кнез Криштофор Франкапан у табору код Ивањића у Словину последњег јула 1527. год. сењском бискупу Фрањи Жежефићу. Главан је садржај писма тога: „шта би ваљало чинити, да се Хрватска (које су господа и господичићи признали у почетку поменуто године

аустријског Фердинанда за свога краља) придобије за Запољу“; но то се мене ни најмање не тиче: мене се овде у овој трилогији тиче само почетак тога Криштовљевог писма.

Писмо то писао је Хрват Хрвату, Криштофор крчки сењски, модрушки кнез и прочаја, а бан и ђенерални капитан угарскога краља Јаноша Запољца у Хрватској и Словињу поменутом сењском бискупу, који је такођер пристао био уз истога краља Јаноша, хрватским (глаголским) писмом; и било би са свим у реду, да почетак тога писма, који ме се тиче, приопштим овде стародревнима хрватскимa словима.

Но да то учиним, да се нешто разбирам, да умем писати писмо то, и кад би нешто уредник овога листа момак био и свладао све тешкоће, скончане са штампањем глаголским писмом у Новом Саду, шта мислиш, драги читаоче, шта би рекло на то оно „дијете Грујица,“ и шта би рекао тек Грк-Миша? Зар не би рекао он, да ја опет дражим и хецујем своју српску браћу, приопштавајући место из хрватскога листа, које се и ње тиче, хрватски слови, у којима се она добро не разбира. А ја нећу, да тако и још друго што рекне Грк-Миша а тим г. Панти у Београду повода даде, да се слатко насмеје. Нећу дакле да себе излажем подсмеху од стране оностранаца и овостранаца, већ ћу истаћи дотично место српским писмом и начином.

Дотично место гласи дакле овако:

„Ва исукрсту високо почтовани господине бишкупе! сноћка пријесмо ваша два листа — — и дви цедули, и веле љубвено и високо захваламо на гласих, ке нам пишете а навластито, да је *конач тамо злу чловику*, ча је круто добар глас и то је чита милост божја кралу и тому неволному Орсагу; да трибије да ти људи, ки су били под ним, да се гану одонле и да не стоје близу деспоту, за учувати се, да не буде послидна гора прве и пр.“

Ето тако гласи то јероглифско место по транскрипцији мајстора, г. Јована Живановића, коме највише имаш благодарити, читаоче драги, што сад знаш, како гласи почетак писма кнеза Криштофора Франкапана, писаногa у табору код Иванића дне 31. јула 1527. год. А знајући то можеш сад бити и благодушан и задовољан и не мораш се мучити разбијајући себи главу, као што сам се мучио и разбијао себи главу ја, тражећи одговора на питање: „А чијем се концу толико радује тај Запољин бан у табору код Иванића, тај Криштофор Франгенап? Тако је био онај „зал чловик,“ да се гласу о његовој смрти тако јако обрадовао честити *Крста* — као што покојни Месић и србљубиви г. Иван Кугуљевић крсте Криштофора Франкапана?

Ако не знаш, Србине и српски сине, ко је био тај „зал чловик“: ако не знаш и не можеш да се осјетиш и досетиш, рашта се „круто добром гласу о концу тога злога чловика“ обрадовао „најодличнији Хрват“ (Rad XXII. 240.) и највећи војвода оне добе у Угарској и Хрватској“ (Viencs за год. 1885. стр. 238.) а ти по данас знај, да је тај „зал чловик“ био твој Јован цар, онај *црни човек* (fekete ember, le noir homme, l'huomo negro, vir Niger, homo niger), који се у писмима краља Фердинанда I. и сестре његове Марије, удове краљице угарске (Gevay, Urkunden etc. I. стр. 73. 80. 81.), у Записнику М. Кануда у Млеткама (Arkiv XII. 282., 287.; Starine XV. 187. 188.) често спомиње, за кога се и на турској порти знало (Beli adparatus ad hist. hung. Posonii p. 174.), о ком су сувременици [поп Ђурађ Сремац у „epistola de perdicione regni Hungarorum (Mon. Hung. historica, Scriptores I. 125.—172.)“]

Зермер у Швандтнеровом Зборнику II.; Ursinus Velius, de bello rannonico, изд. Коларово I. 6.) и познији кроничари угарски (Иштванфи. књ. 9.) и новији историци (Fessler-Klein III. 418.—421.; Franz Salomon: Ungarn im Zeitalter der Türkenherrschaft, Leipzig 1887. 312. 313.; Smolka Stanislav „Der schwarze Iván,“ превод с пољског у „Ungarische Revue“ 1883. S. 260.—273.) и наши (Стојачковић у Србском Народном Листу за год. 1843., у „Черте живота народа србског“ стр. 14. и 15. и у Über die staatsrechtl. Verhältnisse der Serben in der Wojwodina, S. 8 и 9. Г. Витковић у Гласницима), нешто записали и писали свакојако, како је који знао и хтео. Црни Јован појавио се г. 1527. као метеор у дољним крајима угарским а те исте године и ишчезао је као метеор, и глас, да се скончао црни Јован, који се са војском борио за краља Фердинанда I. против војвода Јаноша краља, „побратима турског цара Сулејмана,“ стигао је у табор ђенералног капитана тога Јаноша краља 30. јула 1527. и на тај глас обрадовао се онако Хрват Криштофор Франгенап. *Хрват, најодличнији Хрват својег доба, радује се, што је погинуо црни човек, „зли чловик,“ Србин Јован цар.*

И од тог дана, кад је Крста Франкапан, који је неко време такођер сањао о круни на својој глави, почео онако писмо своје бискупу сењском Фрањи Јожефићу, тек што је минуо шездесет и који дан, а краљ Фердинанд I., пишући из Будима дне 4. октобра 1527. тетки својој Маргити у Белгију, додао је на крају писма, како му је онај час стигао глас, да „Conte Christoffle — termine, — quest grant desaccroissement des mes ennemis de pardeca, car attendu la puissance que lauivit Il nestoit de moindres et en soit a dieu attribue la gloire.“

Крста Франкапан пао је 27. септембра 1527. под градом Вараждином — и снаха његова, *Мара*, кћи последњег деспота српског Јована, а синовица Мак-

сима владике, зацело је оплакала девера свог, „нај-већег војводу онога доба у Угарској и Хрватској,“ као што га назва г. Иван Кукуљевић Сакцински.

КРВАВА КИША.

О Д С Т Е В Е М И Л О В А Н О В А .

(Наставак.)

4. Кишу могу црвено обојадисати и неке животиње: веће или мање.

Било је више пута и забележено, како су неки лептири или и пчеле или и бубе по води обичну кишу преобратили са свим у крваву.

У почетку седамнаестог века падала је у југо-источној Француској јака крвава киша пуно по сата. Свет са свештеници на челу држао је, да је то ђаволски посао; можда су свештеници с намером баш и рекли, да је ту ђаво руке умешао. Кад се пак ова киша тачно испитала, а особито неколико капљица, које су пале на зид портански, нашло се, да су црвеној киши узрок лептири, који се тада појавили. Од тих лептирова ишла је нека црвена течност, која се овде онде разишла по предметима. Да је то доиста тако, доказивало је и то, што тих крвавих пега није било по оних местих, где лептирова није било: тако високо на кућама па и у неким крајевима саме вароши, међутим се нашле пеге и по местима покривенима, камо није могла доспети киша али су за то доспели лептири. Ма да је ова ствар јасна и чиста била, ипак лаковераи свет није могао се ослободити мисли, да ту није чист посао.

И сам *Реомир* наводи, како могу неки лептири кишу црвено да обојадишу. Ови лептири намноже се понекад тако много, да начине читаве облаке а пуштају црвену течност, која обојадише предмете у капљицама, као да је киша падала.

Пчеле бојадишу кишу већином у пролеће, кад први пут излећу у слободу.

Врло често обојадишу воду и ситне микроскопске животиње а више пута и ситне биљке, које се као плесан рашире по предметих. Овамо долази црвена плесан по хлебу. Хлебац више пута на влажном месту поцрвени од те плесни и изгледа као да је крвљу попрскан.

Неке животиње и биљке дакле претворе обичну лепу кишу у чудну, у крваву.

5. Лепше и опширније описане су две кржаве кише: једна од године 1869. а друга од године 1870.

Године 1869. марта 10. дувао је у Напуљу врео ветар сирово. Као што обично оваки ветар тера по копну неку белу маглу, тако је то било и тога дана. Барометар је пао на 736 милиметара. Била је јака

запара и час по па је падала киша и то или ситна а честа или крупна по ретка. Гдегод је кап пала, остало је трага као неком блату. Пеге су, из близа, биле мркожуте и изгледале су као пеге од воде, у којој је гвоздене рђе. Кад су комад артије натопили и на ветар изнели, за кратко време био је сав попадан ситно и црвенкасто. Ако се запитамо, откуд је дошао овај прах, није тешко одговорити. Ветар је дошао из Африке па и прашина. Самум ветар пренео је песак преко средоземног мора и донео га у Италију.

И доиста је песак дошао из пустиње Сахаре, јер је у Алжерији 9. марта тако јака олујина била, коју је ретко ко упамтио. Песак и прашина, који су падали са кишом и бојадисали је, подигнула је хала у Сахари и онда их пребацила у Европу, да ту обојадише кишу и да људима зада мала страха.

Године 1870. фебруарија 13. падала је крвава киша. И време пре ове кише нешто се мењало. Тако је већ 7. фебруарија барометар пао у Енглеској на 745 милиметара; притисак се дакле јако смањило; деветога је пао на обалама средоземног мора, десетога у Сицилији. Иза овог слабог притиска долазио је јак ветар и олујина на више места: у Риму је дувао три дана. У Италији и у Француској било је уз то врло хладно те је ноћу међу осмим и деветим фебруаријем у Риму и снег падао. Два дана за тим била је тишина, међу тим је у Африци био олуј те је дигао песак. Као што је ветрина отишла у Африку, тако се сад лепо враћала а собом носила песак са Сахаре те дванаестог пада већ барометар у Шпанији а тринаестог и четрнаестог дува јак јужњак у Шпанији и у Италији и тринаестог пада црвен прах са кишом заједно око Рима, четрнаестог ноћу код Ђенове падају црвене земљане груде а мало даље и црвен снег.

Из ова два примера, који су тачније описани, видимо, да има неких знакова, по којима се може познати, хоће ли бити кржаве кише; уједно нам они тумаче и то, откуд по Италији и по јужној Европи у опште чешће да пада крвава киша.

Кржаве кише у некој су свези са бурама, које иду или пре кише или бесне баш и после таке кише; барометар пада јаче пред кишу; небо је застрто

WWW.UNILIB.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

облацима чудне боје, понајвише црвенкасте, као оно кад долазе облаци, који носе код нас лед.

У јужној Европи су чешће кржаве кише због тога, што на њих најпре наиђе прах и песак, који ветар у Африци дигне.

Ове кише доказују нам даље, да у африканској пустињи мора бити гвожђа у врло ситном праху.

Као што пада крвава киша, исто тако може да пада и крвав снег. Падао је таки снег на више места, но свуда је био узрок опет исти, као и крвавој киши, највише пак снег поцрвени од неких инфузорија, које живе по снегу у поларним пределима и на Алпима; но снег поцрвени и од неке жабокречине, која се такође туда налази те снег обојаше, кад је много ње на једном месту. Два су дакле важнија мњења о томе, откуда црвенога снега, но ниједно не каже, да таки снег пада, већ да боју добије тек кад је пао на земљу.

Не само да киша крвава пада, већ каткад има кише и са свим друге боје, тако беле као млеко итд.

6. Из свега овога видимо, да крвава киша може падати, али она није крв, како свет узима, него су јој капљице црвене. Капљице поцрвенити могу или од црвене земље или прашине, у којој имаде таквих саставних делова, који води дају црвенкаст изглед; даље могу кишне капљице поцрвенити и од животиња, које се налазе по местих, где киша пада, шта више, неке животиње саме од себе дају по гдекоју кап црвене течности.

Споменути нам је, да више пута донесу и јаки ветрови из далека прах и пепео из вулкана а други пут и сама боја по телима створи од обичне кише, кад на тело већ падне, црвену кишу.

Кржаве кише могу бити или утицајем минералних или животињских па чак и биљних тела.

Кржаве кише најчешће падају у пролеће и у јесен око равнодневица, а то опет има тумачење своје у томе, што тада морају ветрови дувати. У оној борби зиме и лета или лета и зиме имају удела и ветрови а они покрећу и прах и земљу са собом.

7. Овим би били готови са крвавом кишом, могли би престати, но ипак ћу рећи коју још и о другим чудноватим кишама.

Истина је, у народу највише верују у крваву кишу и држе, да така доиста и пада, но има и других предрасуда и сада а било их је и увек о томе, каква све киша може да пада, или, шта све може да пада с кишом заједно.

Распрострто је доста мишљење, да и многе животиње падају у киши. Особито су жабе те среће, да народ верује, како падају из облака; исто тако падају и рибе.

Многи приповедају, како су видели, да жабе доиста падају и како су их жабе падањем својим тукле у шешир и у главу. Једанпут је, кажу, у Малој Азији толико жаба падало, да су биле пуне и куће и улице. Људи су затварали собе и силне жабе по њима потукли. По земљи ниси могао коракнути а да ниси наишао на жабу. Кад су те жабе доцније поцркале, тако су ударале, да су људи морали отићи из тога краја.

Жабе не падају никад из неба, него оне после пљуска у гомили излазе из својих рупа и скачу по земљи, сигурно храну тражећи или се баш ишетају на свеж зрак после кише.

У Напољу често се јављају жабе после кише.

Откуд жабе да падају, има једно мишљење, које тумачи уједно, откуд и рибе да падају: ветар дигне воду горе на једном месту, са водом дођу и те животиње у ваздух те на другом месту падну. Али никад се не може толико животиња дићи, да падају три дана, као што има забележено, да су једаред рибе падале тако дуго.

8. Не само да су људи пронашли, како жабе и рибе падају из облака, него су они записали, како могу падати и друге животиње па још и неразвијене потпуно.

Тако има записано, како је у Савојској године 1869. у јутро падао снег и по њему су нашли многе ларве од разних инсеката и још су живе биле.

Све ово бива отуда, што те ствари јаке ветрине а особито вихори понесу са собом у више регијоне ваздушне па их онда спусте на земљу.

Исто тако бива да пада и шашка, но то отуда долази, што се те животиње у гомили по милионима селе из једнога места у друго, док не опустоше свако и док и њима не дође крај.

Бивало је и у нашим крајевима, да су људи морали ићи на шашку са метлама, лопатама и другим справама. Тукли су је и у ископане јендечије зартали. Но код нас је то ређе, у друге крајеве пак много чешће долази та несретна шашка.

Више пута захукају се у пролеће и кокице и облаком лете од места до места.

За ове животиње не каже нико да падају из облака, ма да их толико доиста падне и ма да толико квара начине, јер оставе иза себе саму пустош; више пута људи остану без хране, те се пате а неких пута принуђени су, да кувају и саме те животиње те да их једу. Осим свега кваре ваздух оваке животиње после смрти, јер ударају.

Би ли смели овде сетити се онога нашега, кад кажемо с подсмехом, да печене шеве падају из неба?

(Свршиће се.)

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

КОВЧЕЖИЊА

УЗ НАШУ СЛИКУ.

Александар Сандић, професор старог словенског и српског језика и књижевности у српској великој гимназији Новосадској, кога данас читаоцима нашег листа у слици прикажујемо, ради ево већ преко тридесет година на књижевном пољу а више од двадесет година наставља подмладак српски и учи га лепом матерњем језику. Сандић је за досадашњих тридесет и више година свога књижевнистања радио мал те не по свим листовима, нарочито на подлиску и пригодним белешкама. Кад ваља подсетити ма на који важнији момент у просветном кретању нашег народа, скоро је увек ту Сандић онај, који загреје и одушеви. И читаоци нашег листа имали су више пута прилике дивити се вешту перу његову и самосвојном оном начину, којим онако занимљиво уме да нам прича и о најневзатнијим можда приликама из тако зване полупрошлости. Језиком српским влада, као ретко ко у нас, те је права сласт читати његове саставке. Као учитељ труди се својски, да младим Србима омили изучавање српског језика те да некад од њих буду ваљани знаоци матерњег језика, кад се по свршеним наукама пусте у живот, да народу своје умним радом својим користе. Сандић је од неког времена амо оболео те га болест спречава у вредну му раду. Није за идућу годину могао уредити ни свог „Годишњака“, којем је кроз толике и толике године био, што по реч, и мајка и бабајка. Уверени смо, да ће сваки пријатељ српске књиге и просвете од срца зажелати, да се вредни Сандић што скорје предигне и опорави, па да зановљеном снагом настави своју лепу труду.

Г Л А С Н И К.

(Стогодишњица Димитрија Давидовића.) 18. овог месеца прослављена је у Смедереву успомена на књижевника и новинара српског Димитрија Давидовића, од чијег се рођења ево ове године навршије сто година. Открио се том приликом споменик на гробу му у Смедеревској црквеној порти чело олтара. Истог дана у вече била је забава, на којој је професор велике школе Београдске, М. Милованић, говорио о значају и раду покојног Давидовића.

(Пренос костију браће Недића.) 10. Априла о. г. одржан је био код манастира Чокешине у Србији парастос браћи Недића, који са својих триста другâ на Лазареву суботу 1804. године у првим данима српске борбе за ослобођење погибоше на Липовици код села Чокешине. Приликом тога парастоса изабран је био из средине онде скупљеног народа одбор, који се има постарати, да се кости оба брата Недића пренесу са Липовца ка манастиру Чокешини те да се ту њима и њиховим друговима подигне споменик. Одбор тај јавља сад, да ће се пренос костију браће Недића обавити 16. Априла идуће 1889. године.

САДРЖАЈ: Како је Пјевалица излијечио фра-Брун. (Наставак.) — Хаџа. (Наставак.) — Афродита. (Наставак.) — Прилошци. И. Руварца. д) Трилогија. П. Кнез Кристофор Франкапан и „зал човек“. — Крвава киша. (Наставак.) Ковчежић. Уз нашу слику. (Александар Сандић.) — Гласник. — Књижевне белешке.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 ф. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. на по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валожика у Београду.

(Стогодишњи спомен Ђорђу Радивојевићу, Томашевачком јунаку.) 11. овог месеца прослављен је у Томашевцу спомен капетану Ђорђу Радивојевићу и његовим друговима, који на Томашевачком вису 6. Октобра 1788. изгибоше за крст часни те осветлаше образ српском имену. Код скромног споменика, што га рођаци покојног капетана још године 1823. подигоше, одржан је парастос, на којем је појало Томашевачко српско црквено певачко друштво. То вече је у Томашевцу приређена била беседа у корист подизању споменика Радивојевићу и друговима му.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— Добили смо календар „Орао“ за годину 1889. „Орао“ је и ове године што може бити лепо уређен. За забаву се и опет обринуо сам уредник Стеван В. Поповић, саопштивши овде слику из сеоског живота под натписом „Јелка Божићева“, а поуке су дали у овом „Орлу“ све најприсвнатији наши писци, као што су: Јован Живановић, Мита Петровић, др. Јовановић Батут, професор Стева Милованић и др. а има и из бележака покојног Бабе Патошевића врло красна два чланчића. Сlike су махом лепе и скоро све нове, и што је најглавније, све, осим две, приказују српске прилике. На видимо ту већином радове наших сликара. Ту је Паја Јовановић, ту Тителбаг, ту Урош Предик. Уз три је слике сам Змајован спевао пропратне песме. Насловни је лик дра Јосифа Панчића а донесени су и ликови свију знатнијих покојника из ове године, тако: Мите Поповића, Ђорђа Малетића, Велимира Валожика. Приказан је у слици и заслужни покојни учитељ Земунски Светозар Милетић. Од живих наших заслужних људи приказани су: митрополит Ђорђе Николаревић, др. Лаза Костић у црногорском оделу, Даворин Јеко, Паја Јовановић и проф. Димитрије Пешић. У брзини толико о тој, одицета брижљиво и лепо уређеној књизи народној.

— Беседа Јована Бошковића, коју је приликом Вукове стогодишњице изговорио у дворници велике школе у Београду 9. о. м., изашла је у засебној књижици.

— Из Београда смо ово дана добили прву свеску „Малог забавника“, који излази сваке недеље под уредништвом Стеве П. Видковића. Првој је свесци тој садржај ово: 1. Невероватан догађај. Прича Жила Лермина. 2. Ципеле господина министра, од Данијела Дарка. 3. Дobar риболов. Новела Педра А. Аларкона. Свака свеска „Малог забавника“ биће целина за себе.

— Књижарница и штампарија Јована Грчића у Великом Бечкереку издала је у другом поправљеном издању Рачунице, које је за други, трећи и четврти разред народне школе према наставном плану угарског министарства и српског народног школског савета а по најбољим изворима написао учитељ Аркадије Вуковић.